

پیوست ۲: چالش‌های رایج موجود در ایران در خصوص «برنامه جامع پژوهش‌های سیستمی در تورم»

اقتصاد ایران همواره شاهد تورم بوده، به‌گونه‌ای که تورم در ایران را می‌توان یکی از مزمن‌ترین تورم‌های تاریخ دانست. از سوی دیگر، در ۴ سال اخیر شاهد نوع جدیدی از تورم در کشور هستیم. تا پیش از سال ۹۷، میانگین تورم در کشور حدود ۲۰ درصد بود، اما پس از خروج آمریکا از برجام در سال ۹۷، میانگین نوسانات تورم در کشور به ۴۰ درصد رسیده است. نکته دیگر آن است که پس از سال ۹۷، نه تنها شاهد افزایش دوبرابری میانگین تورم بوده‌ایم، بلکه تنش تورم کشور به‌طور فزاینده‌ای در حال افزایش است. برای مثال، از ۶ باری که تورم نقطه‌به‌نقطه بالاتر از ۵۰ درصد ثبت شده، ۴ مورد آن در سال ۱۴۰۱ بود. این امر نشانی از سیر صعودی تورم است. به عبارت دیگر، وضعیت تورم در کشور به مرز هشدار رسیده و اگر برای آن چاره‌ای نشود، خطر واگرایی پولی و ابرتورم در آینده دور از ذهن نخواهد بود. داده‌های پولی نیز مؤید گزاره فوق است. نسبت پول به نقدینگی پس از سال ۹۷ همواره در حال افزایش بوده، به‌طوری که از ۱۲ درصد در ابتدای سال ۹۷ به حدود ۲۴ درصد در شهریور ۱۴۰۱ رسیده است. افزایش نسبت پول به نقدینگی حاکی از آن است که کارشناسان اقتصادی، وضعیت تورم را فزاینده ارزیابی کرده و تمایل آنان برای نگه‌داشتن دارایی خود به صورت سپرده مدت‌دار کاهش پیدا کرده است.

تورم بالا آثار مخربی بر اقتصاد دارد. تورم بالا نااطمینانی را در اقتصاد افزایش داده و انگیزه فعالان برای سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد. بنابراین تورم بالا در بلندمدت سبب کاهش سرمایه‌گذاری در اقتصاد و به تبع آن کاهش تولید خواهد شد. از سویی دیگر تورم بالا می‌تواند علاوه بر آثار اقتصادی، آثار اجتماعی زیان‌باری نیز داشته باشد. تورم بالا سبب افزایش نابرابری شده و نابرابری شدید در اقتصاد می‌تواند عامل وقوع بحران‌های اجتماعی باشد. همچنین به دلیل کاهش تحرک اجتماعی در اثر تورم، افراد از آینده ناامید شده و این امر نیز خود می‌تواند عاملی در جهت تشدید بحران‌های اجتماعی باشد. تورم اگرچه همواره یکی از موضوعات مورد مطالعه در علم اقتصاد بوده است، اما هنوز ابعاد بسیار ناشناخته‌ای دارد. وقوع تورم‌های بالا در سال‌های اخیر در دنیا، خصوصاً پس از جنگ روسیه و اوکراین، این موضوع را دوباره به یکی از موضوعات داغ در پژوهش‌های اقتصادی تبدیل کرده است. همچنین به نظر می‌رسد که فضای کارشناسی در اقتصاد ایران هنوز فهم جامع و یکدستی از عوامل بوجود آورنده تورم، دینامیک‌ها و راه‌های کنترل آن وجود ندارد. لذا توجه به این امر سبب شناسایی عوامل شده و مسیر مقابله با آن‌ها را روشن خواهد کرد.